

פרשת מסעי

מסעי בני ישראל

"ואלך אתכם ארבעים שנה במדבר" (דברים כ"ט ד'). אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: "הדור אתם ראו דבר ה' המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה, מדוע אמרו עמי רדנו לא נבוא עוד אליך" (ירמיהו ב' לא'), שמא כמדבר נהגתי אתכם? בנוהג שבעולם מלך בשר ודם שיוצא למדבר - שמא מוצא שם שלוח או אכילה ושתייה כשם שהוא מוצא בפלטיין שלו? ואתם הייתם עבדים במצרים והוצאתי אתכם משם והרבצתי אתכם תחת ענני הכבוד, והעמדתי לכם שלשה גואלים משמשים אתכם: משה ואהרן ומרים. בנוהג שבעולם, אדם מקבל אורח - יום ראשון שוחט לו עגל, ים שני - תרנגולים, יום שלישי - קטניות, יום רביעי - ממעט והולך, לא דומה יום ראשון כיום אחרון. יכול אף הקדוש ברוך הוא כן? תלמוד לומר: "זה ארבעים שנה ה' אלוקיך עמך" - יום אחרון כיום ראשון (מדרש תנחומא).

בפרשת מסעי מפורטים מ"ב המסעות של בני ישראל במדבר. השאלה המעסיקה את מפרשי התורה היא: למה ובשביל מי נכתבו מסעות אלה, הלא הדור המבוגר - דור המדבר כבר לא היה בחיים, לדור הצעיר לא היה כל ענין במסעות אלה, אם כן למה נכתבו?

רש"י מביא בשם רבי תנחומא, משל למה הדבר דומה? למלך שהיה בנו חולה. הוליכו למקום אחר לרפאותו. כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות ואמר לו: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך - כך אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, מנה להם כל המקומות היכן הכעסוני, לכך נאמר "אלה מסעי בני ישראל".

לפי הסברו של ה"מורה נבוכים" פירטה התורה שמות מסעות בני ישראל, היות ובמשך הזמן ימצאו אנשים אשר יקטינו את גודל הניסים והנפלאות שנעשו במדבר, בטענה כי לא יתכן שעם שלם יחזיק מעמד במדבר שמם ויתפרנס עם מן השמים ומי באר, ולכן יסבירו אנשים אלה שכל הנדידה התקיימה במדבריות הקרובים לישוב ותושבי הישובים היו מספקים להם תמורת כסף וזהב כל צרכיהם. לכן נזכרו שמות המסעות כדי שהדורות הבאים יוכחו לדעת שבמקומות בהם נדדו בני ישראל, נשאר מקומות מדבר שוממים ומרוחקים מכל ישוב, ואין כל אפשרות גם היום להחזיק שם מעמד תקופה ממושכת של ארבעים שנה.

מהסברים אלה ואחרים המובאים במדרשים ובמפרשי התורה, מתקבל הרושם העיקרי שכוונת התורה להצביע ולציין שלמרות כל הנדידות, לא היתה להם דחיפה נפשית ומשיכה רוחנית לציון.

אצל דור המדבר מוצאים אנו התקוממויות ותלונות בשעה שהיו חסרים להם מים, או נגד המן, או בשטח אחר: "וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו". טענתם היתה "למה העליתנו ממצרים למות במדבר ... ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", ואילו על למה לא הכניסנו לארץ ישראל לא התלוננו אף פעם. ולא זו בלבד אלא גם לאחר פטירת אהרן שהיו קרובים לכניסה לארץ ישראל, גם אז, היו מרדנים שרצו לשוב למצרים, כדברי רש"י בשם הירושלמי: שכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל, ונתנו לב לחזור למצרים, וחזרו לאחוריהם שמונה מסעות מהר ההר למוסרה וכו', ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות. הרי שגם בסוף שנות הארבעים של נדידה במדבר, התנהל קרב והרגו יהודים על שלא רצו להכנס לארץ ישראל.

בין המפרשים יש מסבירים לאור זה את השוני שבפסוק הראשון בפרשת מסעי, שבתחילה נאמר: "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם" ולבסוף "ואלה מסעיהם למוצאיהם", ואומרים: הבורח מהשונא ואינו יודע את טיב המקום אליו יגיע - העיקר אצלו הבריחה וההתרחקות מהשונא, ולכן יחשוב בכל תחנה רק את המרחק שהתרחק משונאו, אבל היודע לאן פניו מועדות וטיב המקום אליו שואף הוא להגיע - יחשוב

פרשת מסעי

בעיקר מה רב עוד הדרך לפניו. לישראל היתה מגמה אחת - לברוח ממצרים ולא רצו לדעת את טיב הארץ שלפניהם, ועל כן - "ואלה מסעיהם למוצאיהם" - חשבו רק כמה מסעות כבר התרחקו ממקום שיצאו ממנו. אבל משה ראה את המטרה לפניו - "כי טובה הארץ מאד מאד", ולכן "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם" - כמה מסעות עדיין לפניו עד שיגיע למחוז חפצו. משום כך אפשר להבין הזדעזעותו של משה בשעה שבני גד ובני ראובן באו אליו לבקש נחלה בעבר הירדן, היות ובטחו על עשרם וגבורתם.

עד היום עדיין מחלחלת המחלה בקרבנו, העשירים בחוץ לארץ בוטחים על רוב עשרם ומתארגנים על ידי קבוצות שונות של הגנה עצמית נגד שונאי ישראל, אולם כשם שאין קוממיות בחוצה לארץ, כך אין שם מושג של הגנה עצמית - בארצכם אתם יושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח בארצות הגולה. יודעים היו בני גד ובני ראובן שהם נמצאים בין שונאים שונים ובוטחים על כן על ערי המבצר שמבצרים לעצמם בחוץ לארץ, אולם מלומדי נסיון אנחנו, כמה יכולים ערי מבצר כאלה בים של שנאה והרס לעזור חלילה בעת צרה.

צרות רבות ורעות עברו על בני ישראל במסעיהם השונים היות וכל מסעיהם היו "במדבר הגדול והנורא", דוקא בזמנים קשים אלו פונה הקב"ה למשה: "בערבות מואב על ירדן ירחו לאמור, כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען", רק אז מתחילים חיים חדשים לעם ישראל המכריזים "לא אמות כי אחיה ואספר מעשי י-ה".

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א